

Opinia Polskiego Instytutu Notarialnego
z dnia 05 marca 2020 roku
dotycząca zakresu obowiązków informacyjnych notariusza o udokumentowanych
oświadczeniach o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku.

Normy prawne: art. art. 640 i 643 KPC.

Literatura: B.Dobrzański [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I pod red. Z.Resicha i W.Siedleckiego*, Warszawa 1975, s. 954, H.Ciepla, *Notarialne akty poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2009, Nr 4, D.Celiński, *O otwarciu i ogłoszeniu testamentu przez notariusza*, NPN 2012, Nr 2, D.Dończyk, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia. Komentarz*, Warszawa 2011, P.Borkowski, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia*, Warszawa 2011, A.J.Szereda, *W sprawie stosowania art. 643 kodeksu postępowania cywilnego*, Rejent 2013, Nr 7.

I. Zgodnie z art. 640 § 1 KPC oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem. Notariusz ma przy tym obowiązek niezwłocznie przesłać to oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Jednocześnie w myśl art. 643 KPC o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności. Na gruncie tej regulacji pojawiają się pytania: po pierwsze, czy obowiązek przesyłania oświadczenia dotyczy także tych sytuacji gdy składane są one w toku notarialnego poświadczenia dziedziczenia i po drugie, czy norma art. 643 KPC jest adresowana do notariusza, czy też do sądu spadku.

II. W odniesieniu do pierwszego z problemów - zasygnalizować należy, że wskazane wątpliwości dotyczące zakresu obowiązków notariusza wynikają z nieskorelowania obowiązku przesyłania wypisu aktu notarialnego dokumentującego oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku z możliwością przyjmowania takich oświadczeń w toku procedury poświadczenia dziedziczenia. *De lege lata* art. 640 §1 KPC nie różnicuje w żaden sposób obowiązków notariusza przyjmującego oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku. Przesłaniu do sądu spadku ma zatem podlegać każde z oświadczeń, również to objęte np. protokołem dziedziczenia poprzedzającym zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. Obowiązek ten jest zatem niezależny od wydania i zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia. W literaturze zgłaszane są jednak bardziej liberalne stanowiska. Według H.Cieplej art. 640 §1 KPC ostatnie zdanie dotyczy jedynie sytuacji, w których notariusz sporządza tylko samo oświadczenie, gdy zostało złożone oświadczenie o przyjęciu spadku z

dobrodziejstwem inwentarza, oraz sytuacji, w której po sporządzeniu protokołu dziedziczenia i zamieszczeniu w nim oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, notariusz poweźmie wątpliwość co do osoby spadkobiercy i odmówi sporządzenia aktu poświadczenia (H.Ciepla, *Notarialne akty poświadczenia dziedziczenia*, NPN 2009, Nr 4, s. 30). Pogląd ten akceptuje D.Celiński, *O otwarciu i ogłoszeniu testamentu przez notariusza*, NPN 2012, Nr 2, s. 40. Jednocześnie wyrazić należy zapatrywanie, że uchybienie obowiązku przesłania oświadczenia do sądu spadku nie wpływa na ważność, czy też skuteczność aktu poświadczenia dziedziczenia.

III. W odpowiedzi na drugie z postawionych pytań trzeba stwierdzić, że właściwym do poinformowania powołanych do dziedziczenia o fakcie złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku jest sąd spadku. Za takim stanowiskiem przemawia szereg argumentów. Po pierwsze przyjęcie, że to na notariuszu spoczywa poinformowanie powołanych do dziedziczenia kolidowałoby z nakazem niezwłocznego przesłania oświadczenia wraz z załącznikami do sądu spadku. Nie może być mowy o niezwłoczności, gdy organ przed którym złożono oświadczenie powinien dokonać jeszcze szeregu dalszych czynności. Po drugie przyjęcie odmiennej wykładni mogłoby prowadzić do sprzecznego z ekonomią postępowania i celowością wielokrotnego doręczania tych samych informacji tym samym zainteresowanym. Po trzecie ustawodawca zmierza do koncentracji materiału dowodowego dotyczącego otwartych spadków w sądzie spadku. To sąd spadku jest głównym organem w postępowaniach z zakresu prawa spadkowego. Do powinności sądu spadku należy zatem zabezpieczanie dokumentów związanych ze spadkami. I wreszcie po czwarte norma ta ma charakter wyjątkowy, a zatem nie można jej interpretować rozszerzająco (por. B.Dobrzański [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I pod red. Z.Resicha i W.Siedleckiego*, Warszawa 1975, s. 954). Po piąte pamiętać należy o treści art. 652 k.p.c. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu o dokonany otwarcie i ogłoszenie testamentu sąd spadku albo notariusz zawiadamia w miarę możliwości osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu, tymczasowego przedstawiciela i kuratora spadku. Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu. Skoro zatem ustawodawca przy konstruowaniu normy art. 652 k.p.c. wprost wskazał, że obowiązek informowania ciąży i na sądzie spadku i na notariuszu, zaś w przepisie art. 643 k.p.c. nie wskazał podmiotów zobowiązanych do informowania, to należy uznać że w trybie art. 643 k.p.c. zawiadomienia wykonuje jedynie sąd spadku.

Konkluzja: Dokumentując oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku notariusz ma w każdym wypadku obowiązek niezwłocznie przesłać to oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Na podstawie tych informacji sąd

spadku zawiadamia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.